

Valtuustoaloite: Ylöjärven kaupunki hakee Luontoviisaat kunnat -verkoston jäseneksi

Kaupunginvaltuusto 07.10.2024 § 90

"Vaikka luontokato on maailmanlaajuinen haaste, toimet sen pysäyttämiseksi ovat usein paikallisia. Luonnon monimuotoisuuden suurin uhka on maankäytön muutokset, johon kunnilla on kaavoituksen osalta merkittävä vaikutus. Kunnat vastaavat yhdessä maakuntien kanssa kaavoituksesta ja maankäytön suunnittelusta."

"Luontoviisaat kunta sitoutuu oman toimintansa lisäksi vaikuttamaan alueensa toimijoihin kuten asukkaisiin, yrityksiin, maa- ja metsätalousyrittäjiin sekä vapaa-ajan asukkaisiin siten, että alueen toimijoiden tietoisuus luonnon monimuotoisuudesta lisääntyy."

Luontoviisaat kunnat -verkostoon kuuluu tällä hetkellä Janakkala, Vihti, Espoo, Akaa, Urjala, Valkeakoski, Kemiönsaaren kunta ja Vantaa. Lisäksi ainakin Savonlinnassa, Lappeenrannassa, Kirkkonummella ja Lempäälässä on tehty aloite verkostoon liittymisestä.

Luontoviisaat kunnat -verkosto on Suomessa toimiva kuntien yhteistyöverkosto, jonka tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja ekologisesti kestävä kehitystä paikallisella tasolla.

Verkoston tarkoituksena on auttaa kuntia torjumaan luontokatoa, sekä toimia foorumina, jossa kunnat voivat jakaa kokemuksia, oppeja ja parhaita käytäntöjä siitä, miten luonnon monimuotoisuutta voidaan suojella tehokkaammin.

Kunta oman toimintansa lisäksi sitoutuu myös vaikuttamaan alueensa toimijoihin (asukkaisiin, yrityksiin, maa- ja metsätalousyrittäjiin sekä vapaa-ajan asukkaisiin) siten, että alueen toimijoiden tietoisuus luonnon monimuotoisuudesta lisääntyy.

Luontoviisaat kunnat -verkoston liittymisen edellytykset ovat seuraavat:

- Kunta liittyy valtuuston, hallituksen tai muun vastaavaa toimivaltaa käyttävän tahon päätöksellä verkoston jäseneksi sekä sitoutuu verkoston kriteereihin
- Luontoviisaaksi kunnaksi hakevalla kunnalla on neljä vuotta aikaa täyttää Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteerit jäseneksi hyväksymisen jälkeen.
- Kunta sitoutuu kuntastrategiassa tai muussa strategisessa asiakirjassa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen.
- Kunta laatii luonnon monimuotoisuuden turvaamisen lumo-toimintaohjelman tai -strategian (kunnallinen tai alueellinen). Lumo-ohjelma voi olla osa kunnan ympäristöohjelmaa. Kunta sitoutuu seuraamaan lumo-ohjelman etenemistä.
- Kunta perustaa poikkitoimialaisen työryhmän edistämään luonnon monimuotoisuutta.
- Kunta kartoittaa omistamiensa maa- ja vesialueiden arvokkaat luontokohteet. Arvokkailla luontokohteilla tarkoitetaan esim. uhanalaisia luontotyypejä ja suojeltuja alueita. Kunta vie keräämänsä tiedon omaan ja mielellään myös kansallisiin kuten FEO:n ja Laji.fi -tietojärjestelmiin.
- Kunta ottaa luonnon monimuotoisuuden huomioon omistamiensa metsien sekä hallinnoimiensa viher-, virkistys- ja vesialueiden hoitokäytännöissään. Huomioimisella tarkoitetaan sitä, että kriteerit on kirjattu kunnan lumo-ohjelmaan, viher- ja metsänhoitosuunnitelmaan tai muuhun vastaavaan

hoitosuunnitelmaan. Tarvittaessa kunta uudistaa hoitokäytännöt kriteerien mukaisiksi.

- Kunta sitoutuu lisäämään kuntalaisten ja yritysten lumo-tietoutta ja osallistamaan heitä lumo-ohjelman suunnitteluun ja toteutukseen.
- Kunta sitoutuu lisäämään henkilöstön ja kunta päättäjien tietoisuutta luonnon monimuotoisuudesta.

Lisäksi huomioidaan toimintalinjauksina monimuotoisuusnäkökulma päätöksenteossa, poikkihallinnollinen yhteistyö osastojen välillä sekä monimuotoisuuden edistämisen suunnitelman ja sen toteutumisen raportointi.

Kunnan kannattaa liittyä Luontoviisaat kunnat -verkostoon, koska se auttaa ...

- tukemaan luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kuntien välistä yhteistyötä.
- parantamaan kunnan imagoa, houkuttelee uusia asukkaita ja edistää yhteisiä hankkeita.
- kuntaa kehittämään ja toteuttamaan luonnon monimuotoisuusohjelmia.
- tehostamaan luontotyötä (esimerkiksi vieraslajien torjunnassa ja kaavoituksessa).
- kunnan työtä tarjoamalla tietoa ja koulutusta ajankohtaisista ympäristöasioista.
- edistämään innovatiivisia luontoratkaisuja ja tukemaan EU:n biodiversiteettitavoitteiden saavuttamista.

Lähde: <https://luontokunnat.syke.fi/luontoviisaat-kunnat>

Vihreä valtuustoryhmä”

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Päätös: Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 21.10.2024 § 302

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Esittelijä: Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus: Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen ympäristölautakunnalle ja tekniselle lautakunnalle lausuntoa varten.

Päätös: Hyväksyttiin.

Ympäristölautakunta 10.06.2025 § 78
439/11.00.01/2024

Valmistelija: ympäristösuunnittelija Laura Kokko

Seloste ja perustelut: Ylöjärven kaupungin ympäristötoimi on tutustunut vihreiden valtuustoaloitteeseen ja vastaa osaltaan esitykseen Luontoviisaat kunnat -

verkostoon liittymisestä. Luonto on tärkeä osa Ylöjärveä ja sillä on myös merkittävä vaikutus kaupungin vetovoimaan ja imagoon. Ylöjärvellä luonto on kaikkialla lähellä ja sen hyvinvoinnista ja monimuotoisuudesta tulee huolehtia. Monimuotoinen luonto myös taajamissa on asukkaiden viihtyvyyden ja hyvinvoinnin kannalta merkittävä tekijä. Lisäksi luonnon monimuotoisuus vaikuttaa ekosysteemipalveluihin. Ylöjärvellä on paljon ekosysteemipalveluihin tukeutuvia yrittäjiä.

Valtio valmistelee parhaillaan uutta kansallista luonnon monimuotoisuusstrategiaa sekä siihen liittyvää toimintaohjelmaa vuoteen 2035. Lisäksi vuonna 2024 EU:ssa hyväksyttiin ennallistamisasetus. Asetuksen toimeenpanoa varten laaditaan kansallinen ennallistamissuunnitelma elokuuhun 2026 mennessä. Ennallistamissuunnitelmassa muun muassa määritellään keinot asetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Asetus edellyttää, että jäsenmaat ennallistavat tai palauttavat luontoarvoja kaikissa elinympäristöissä niin, että luonnon ekologinen hyvä tila voidaan saavuttaa.

Ennallistamisasetuksen kaupunkiympäristöjä koskevan artiklan 8 mukaan vuoteen 2030 mennessä kaupunkiekosysteemialueiden kaupunkivihreän ja puuston latvuspeiton kansallisessa kokonaispinta-alassa ei saa tapahtua nettohävikkiä vuoteen 2024 verrattuna. Vuodesta 2031 alkaen on saavutettava kaupunkivihreän kansallisen kokonaispinta-alan kasvava kehityssuunta ja kunkin kaupunkiekosysteemialueen latvuspeiton kasvava kehityssuunta. Kansallisessa ennallistamissuunnitelmassa on määritettävä ja kartoitettava kaupunkiekosysteemialueet kaikkien kaupunkien, pienempien kaupunkien ja esikaupunkien osalta.

Ennallistamissuunnitelma tulee todennäköisesti vaikuttamaan myös Ylöjärven kaupunkiin. Senkin vuoksi kaupungin luontotyötä ja luonnon monimuotoisuuden edistämistä olisi hyvä lähteä kehittämään jo ennakoivasti. Erityisesti luonnon kyseessä ollessa ennaltaehkäisy on halvempaa ja helpompaa kuin korjaaminen.

Ylöjärvi on jo sitoutunut osana Hinku-verkostoa päästövähennystavoitteisiin. Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ja ilmastonmuutos liittyvät vahvasti toisiinsa ja niitä onkin tärkeä torjua yhdessä. Nopeasti muuttuvassa ilmastossa eliöt ja kasvit eivät ehdi sopeutua vallitseviin olosuhteisiin. Lisäksi ilmastonmuutos lisää sään ääri-ilmiöitä, kuten kuivuutta ja tulvia, mikä osaltaan nopeuttaa luontokatoa. Luonnontilaisten alueiden väheneminen ja luonnon kestämatön käyttö taas vauhdittavat ilmastonmuutosta. Kuten itse ongelmat, myös niiden ratkaisut ovat yhteydessä toisiinsa. Luonto auttaa säätelemään ilmastoa ja hyvinvoiva ja monimuotoinen luonto vahvistaa ympäristön kykyä sopeutua ilmastonmuutokseen.

THL ja Luke ovat tutkineet ja keränneet yhteen tietoa luonnon terveysvaikutuksista. Luontoympäristöt mm. vähentävät stressiä ja parantavat mielialaa. Tutkimukset osoittavat, että luonnossa oleskelu voi lievittää masennusoireita ja parantaa yleistä hyvinvointia. Pääsy viheralueille voi suojata lihavuudelta ja tyypin 2 diabetekselta. Luontoympäristöt voivat myös vähentää sydän- ja verisuonitautien riskiä. Luonnossa oleskelu auttaa palautumaan henkisestä ja fyysisestä rasituksesta. Luonnossa vietetty aika voi myös parantaa keskittymiskykyä, parantaa unen laatua ja vähentää henkistä väsymystä. Tutkimukset korostavat, että luontoympäristöjen terveysvaikutukset voivat olla merkittäviä erityisesti mielenterveyden edistämisessä ja mielenterveysongelmien ehkäisyssä.

THL:n ja Luken tutkimuksessa arvioitiin myös luontoympäristön terveysvaikutusten taloudellista merkitystä. Tutkimuksen mukaan taloudellisten esimerkkiarviointien pohjalta taloudellisen hyödyn yhteenlasketun potentiaalin masennuksen, tyypin 2 diabeteksen ja astman lääkehoidon osalta arvioidaan olevan vuosittain 139,4 M€ tai 290,1 M€, riippuen menetettyjen elinvuosien arvon määräyksestä. Suomessa luonnon taloudellinen hyöty muodostuu pääosin kustannuksia hillitsevien terveyshyötyjen vaikutuksesta. Kun sairauksien ehkäisyhyötyjä summataan yhteen laajemmin samaan tapaan kuin raportissa esitetyssä kansainvälisessä esimerkkitutkimuksessa, voidaan arvioida luontoympäristöjen terveystaloudellisen arvon olevan Suomessa jopa miljardeja euroja vuodessa.

Tutkimusten mukaan parhaat terveyshyödyt saadaan monipuolisista ja helposti saavutettavista luontoympäristöistä. Luontoympäristöjen säästämiseksi ja viherrakentamisen lisäämiseksi tiivistyvässä kaupunkirakenteessa on selkeät terveydelliset perusteet, sillä ne mahdollistavat luonnossa tapahtuvan fyysisen aktiivisuuden ja lisäävät mielen hyvinvointia. Samalla terveyshyötyjen kautta saadaan myös kustannussäästöjä.

Tuoreen Sitran julkaiseman Luontobarometri 2025 -kyselytutkimuksen mukaan 89 % vastaajista oli sitä mieltä, että kuntien tulisi ottaa luonnon myönteiset terveysvaikutukset nykyistä paremmin huomioon kaavoituksessa ja rakentamisessa. Vastaajista 89 % arvioi myös, että luonnon monimuotoisuus tulee huomioida kuntatason päätöksenteossa ja että monimuotoinen luonto on tärkeää alueen maineelle. Luontokato nähdään tulosten perusteella laajasti yhteiskuntaan vaikuttavana kysymyksenä. Suomalaisista 86 % on sitä mieltä, että luontokato vaikuttaa kielteisesti myös ruoantuotantoon, kansanterveyteen, huoltovarmuuteen ja talouteen.

Kaiken kaikkiaan kyselyssä nousi esille, että luonto on hyvin merkittävä suomalaisille. Kyselyyn vastanneista 81 % piti luontoa itselleen erittäin tärkeänä tai tärkeänä. Yli puolet koki itselleen kaikkein tärkeimmäksi kodin lähiluonnon, kuten puistot, metsät, polut, rannat ja vesistöt.

Myös Ylöjärvellä helmikuussa 2025 tehdyn asukaskyselyn tulokset tukevat kansallisen kyselyn tuloksia. Useissa kommentteissa korostettiin luonnon läheisyyttä ja rauhallisuutta. Metsät, järvet ja ulkoilumahdollisuudet koettiin tärkeiksi. Myös kehityskohteissa nostettiin esille luonnon säilyttäminen ja viheralueiden lisääminen.

Luontoviisaat kunnat -verkostoon liittymisellä voitaisiin vauhdittaa kaupungin luontotyötä ja luonnon monimuotoisuuden edistämistä kaupungin alueella. Verkostosta kaupunki voisi saada myös tärkeää vertaistukea ja tietoa sekä käytänteitä ja hyviä esimerkkejä omaan toimintaan. Verkostoon kuulumisen vahvistaisi lisäksi Ylöjärven brändiä luonnonläheisenä kuntana ja tukisi kaupungin elinvoimaa. Kaupungissa on paljon yrittäjiä, jotka ovat riippuvaista luonnon monimuotoisuudesta ja ekosysteemipalveluista. Siten luonnon monimuotoisuus vaikuttaa suoraan myös kaupungin elinkeinoihin. Luonnon ja sen monimuotoisuuden huomioiminen päätöksenteossa lisää myös asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia sekä tuo kustannushyötyjä terveysvaikutusten kautta. Samalla myös luonnon monimuotoisuuden itseisarvo tulee tunnistaa.

Verkostoon liittyminen edellyttää kaupungilta sitoutumista verkoston kriteerien täyttämiseen viimeistään neljän vuoden kuluessa verkostoon liittymisestä. Kaupungin tulisi muun muassa sitoutua strategiassaan luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Kaupungin tulisi myös mm. laatia luonnon

monimuotoisuuden turvaamisen lumo-toimintaohjelma ja kartoittaa omistamiensa maa- ja vesialueiden arvokkaat luontokohteet.

Strategiaa ollaan parhaillaan päivittämässä, joten luonnon monimuotoisuus voitaisiin huomioida päivityksen yhteydessä. Arvokkaat luontokohteet kartoittamalla tehtäviä toimenpiteitä voitaisiin kohdistaa mahdollisimman vaikuttavasti. Kartoitusta voitaisiin hyödyntää myös maankäytön suunnittelussa.

Useissa muissa Tampereen kaupunkiseudun kunnissa luonnonmonimuotoisuusohjelma (lumo-ohjelma) on jo tehty tai se on tekeillä. Lisäksi Pirkanmaan ELY-keskus ja Pirkanmaan liitto ovat laatineet yhteistyönä lumo-ohjelman ja siihen liittyvän toimenpideohjelman Pirkanmaalle. Maakunnallista ohjelmaa olisikin mahdollista hyödyntää Ylöjärvellä paikallista ohjelmaa tehdessä.

Ylöjärvellä tehdään jo paljon toimia luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi ja tukemiseksi. Lumo-ohjelmassa näitä jo käytössä olevia toimia voitaisiin tuoda yhteen ja näkyvämmäksi. Lumo-ohjelmat voivat lisätä myös kaupunkilaisten tietoisuutta ja arvostusta lähiluontoa kohtaan. Samalla toimintaa ja yhteistyötä toimialueiden välillä tulisi kehittää entisestään ja hyödyntää muilta saatuja hyviä esimerkkejä. Lumo-ohjelman laadinnassa on otettava huomioon kaupungin lähtökohdat ja toimintatavat. Ohjelman ja toimenpiteiden suunnittelussa tulisi kaikkien olla mukana, jotta niiden toteuttamista pidetään tärkeänä. Kattavalla lumo-ohjelmalla voidaan varmistaa, että kaupungin ekologiset verkostot ovat toimivia ja kattavia ja että toimia kohdistetaan monimuotoisuuden kannalta keskeisille alueille ja toimijoille.

Ympäristölautakunta esittää, että Ylöjärven kaupunki liittyy osaksi Luontoviisaat kunnat -verkostoa ja lähtee työskentelemään kohti verkoston kriteerien täyttämistä. Luontoviisaat kunnat -verkoston kriteereillä tarkoitetaan kuntien luontokadon hillintätoimia ja linjauksia, joilla kunta uskottavasti sitoutuu vähentämään oman toimintansa luontoa heikentäviä vaikutuksia ja edistämään luonnon monimuotoisuutta. Kunta oman toimintansa lisäksi sitoutuu vaikuttamaan alueensa toimijoihin kuten asukkaisiin, yrityksiin, maa- ja metsätalousyrittäjiin sekä vapaa-ajan asukkaisiin siten, että alueen toimijoiden tietoisuus luonnon monimuotoisuudesta lisääntyy.

Vaikka luontokanto on maailmanlaajuinen haaste, toimet sen pysäyttämiseksi ovat usein paikallisia. Luonnon monimuotoisuuden yksi suurimpia uhkia on maankäytön muutokset, johon kunnilla on kaavoituksen osalta merkittävä vaikutus.

Lumo-ohjelman tekemiseen tulisi varata riittävät resurssit, jotta voidaan tunnistaa tärkeimmät toimijat ja osallistaa kaupungin yksiköjä sekä eri sidosryhmiä ja asukkaita huolellisesti. Lumo-ohjelman laadinnassa on otettava huomioon kunnan omat lähtökohdat ja toimintatavat. Kattavan ja hyvälaatuisen ohjelman ja siihen liittyvien toimenpiteiden tuottamiseksi kaikkien mukana olo ja yhdessä tekeminen on tärkeää. Myös riittävän sitoutumisen vuoksi on tärkeää, että ohjelman suunnitteluun osallistutaan laajasti. Lumo-toiminta vaatii toimialat ylittävää yhteistyötä koko kaupungin taholta. Lumo-ohjelman onnistumisen lähtökohtana on laaja tiedotus ohjelmasta ja sen toimenpiteistä sekä tavoitteista. Lumo-toiminnan vaikuttavuuden kannalta, on oleellista, että siihen sitoudutaan läpi koko kaupungin.

Toimivalta:	Hallintosääntö 121 §
Lisätietoja päätöksestä:	Ympäristösuunnittelija Laura Kokko, 040 120 8901, etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi
Esittelijä:	Johtava rakennustarkastaja Johanna Venäläinen
Päätösehdotus:	Ympäristölautakunta päättää antaa selosteosan mukaisen lausunnon kaupunginhallitukselle.
Päätös:	Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.